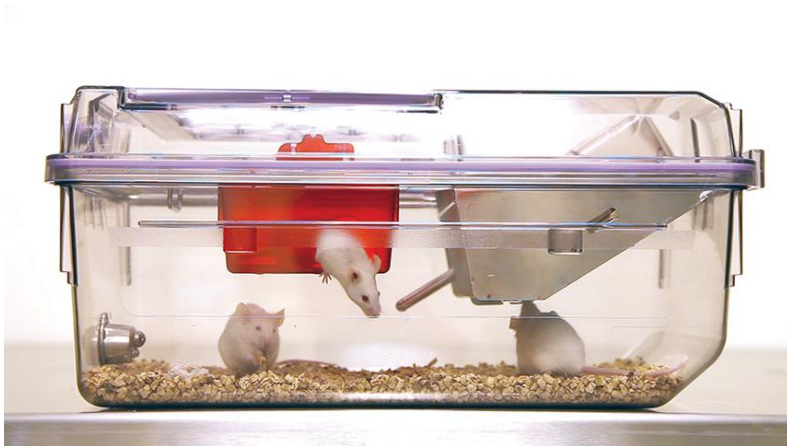

Állatorvostudományi Egyetem MÁB 2020. évi oktatási anyaga

Összeállította:

dr. Fodor Kinga

Ellenőrizték:

dr. Bersényi András, dr. Dunay Miklós,

dr. Jerzsele Ákos, dr. Jurkovich Viktor,

Az Állatorvostudományi Egyetem Munkahelyi Állatjóléti Bizottságának (MÁB) tagjai:

ELNÖK: dr. habil Fodor Kinga PhD., egyetemi docens

TITKÁR: dr. Bersényi András PhD., egyetemi adjunktus

TAGOK: dr. habil Dunay Miklós Pál PhD., egyetemi docens

dr. habil Jerzsele Ákos PhD., kutatási és tudományos
rektorhelyettes, tanszékvezető egyetemi docens

dr. habil Jurkovich Viktor PhD., tudományos főmunkatárs

Mi védi a kísérleti állatokat?

1. Jogszabályok

- *1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről*
 - **IV. Fejezet: A kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos céllal tartott állatokra vonatkozó külön szabályok**
- *40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet az állatkísérletekről*
- *244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet az állatvédelmi bírságról*
- Felelősség: büntetőjogi (BTK), szabálysértési, anyagi (kártérítés PTK), fegyelmi (munkajogi), etikai (etikai bizottság).

2. A szakmai etika

- minden hivatásnak vannak saját „belső” erkölcsi, magatartásbeli követelményei,
- „az orvos az embert, az állatorvos az emberiséget gyógyítja”,
- az állatorvos az állatok hivatásos védelmezője

Mi védi a kísérleti állatokat?

Az állatkísérletet végző kutató...

- ...felelős a rábízott állatokért,
- ...felelős az anyagi értékekért,
- ...felelős az emberek egészségéért,
- ...felelős az ember környezetéért,
- „...fogadom, hogy állatorvosi hivatásom gyakorlása közben az állat-egészségügyi és állatvédelmi jogszabályokat betartom”.

3. A kísérlet sikeressége érdekében tett erőfeszítések

- Ha nem egészséges a kísérleti állat, és/vagy nem megfelelők a tartáskörülményei, akkor a kapott tudományos eredmény nem lesz megbízható.
- A kísérleti állatok ára, amely többszöröse a nem kísérleti célra szántakéhoz képest

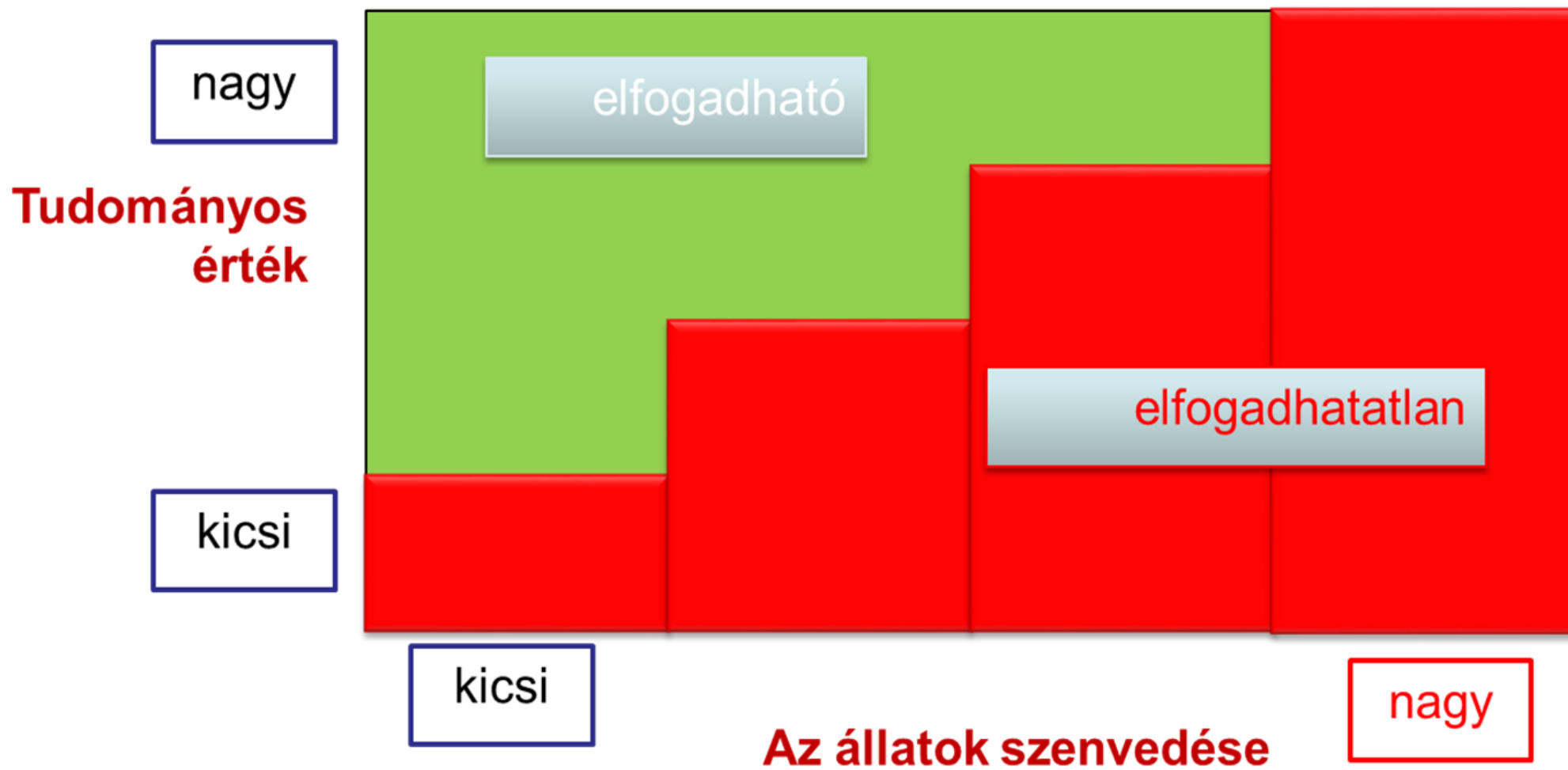
Az ÁLLATKÍSÉRLET meghatározása

- Az állat **kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos célból való** - akár ismert, akár ismeretlen kimenetelű, **akár invazív, akár nem invazív** - felhasználása, **amely az állatnak a helyes állatorvosi gyakorlat szerint kivitelezett tűszúrás által okozottal egyenértékű vagy annál magasabb szintű fájdalmat, szenvedést, kínt vagy maradandó károsodást okozhat**, beleértve bármely olyan tevékenységet, amely állat születését - beleértve a kikelést - eredményezi ilyen körülmények közé, valamint az ilyen állapotot eredményező géntechnológiailag módosított fajtavonalak létrehozását és fenntartását; az állat ilyen felhasználása akkor is kísérletnek minősül, ha a fájdalom, szenvedés, kín vagy maradandó károsodás kiküszöbölése céljából érzéstelenítést, fájdalomcsillapítást vagy egyéb módszert sikeresen alkalmaznak; nem minősül állatkísérletnek a nem kísérleti jellegű, mezőgazdasági vagy állatorvosi tevékenység, illetve az állatok leölésének vagy megjelölésének a természettudományok által elfogadott korszerű, kevéssé fájdalmasnak tartott módszereinek alkalmazása, valamint az állatnak kizárólag a szervei vagy szövetei felhasználása céljából történő leölése.

Az állatkísérletek súlyossági besorolása

- **„éztelenítétes-túalattatásos kísérlet”**: teljes mértékben általános éztelenítésben végzett kísérlet, amely után az állat nem nyeri vissza eszméletét,
- **„enyhe kísérlet”**: olyan kísérlet, amely során az állatot valószínűsíthetően rövid ideig tartó enyhe fájdalom, szenvedés vagy kín éri, valamint olyan kísérlet, amely során az állat jóléte vagy általános állapota nem romlik számottevően,
- **„mérsékelt kísérlet”**: olyan kísérlet, amely során az állatot valószínűsíthetően rövid ideig tartó mérsékelt fájdalom, szenvedés vagy kín éri, valamint olyan kísérlet, amely során az állat jóléte vagy általános állapota valószínűsíthetően mérsékelten romlik
- **„súlyos kísérlet”**: olyan kísérlet, amely során az állatot valószínűsíthetően súlyos fájdalom, szenvedés vagy kín éri, vagy hosszú ideig tartó mérsékelt fájdalom, szenvedés vagy kín éri, valamint olyan kísérlet, amely során az állat jóléte vagy általános állapota valószínűsíthetően jelentősen romlik.

Súlyossági besorolás – etikai megfontolások

Az ÁLLATKÍNZÁS definíciója

Az 1998. évi XXVIII. tv szerint:

- **állatkíezés**: az állat **szükségtelen**, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, bánásmód, valamint szükségleteinek olyan mértékű korlátozása, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okozhat, továbbá az öröklődő betegségben szenvedő – **nem kísérleti célra szánt** – állategyed tenyésztése, szaporítása.

A BTK. szerint:

- Aki *a)* gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza; *b)* gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkíezés *a)* az állatnak különös szenvedést okoz, vagy több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.

Az állatkísérletek végzésének általános szabályai

- Állatkísérlet csak nyilvántartásba vett intézményben, külön engedély (ún. projektengedély) alapján végezhető ugyanúgy, ahogy kísérleti célú állattenyésztés is, mely engedélyeket az állatvédelmi hatóság (egyes esetekben a természetvédelmi hatóság előzetes jóváhagyásával) adja ki.
- Állatkísérlet csak a vonatkozó jogszabályban meghatározott célok érdekében végezhető.
- Szépítőszer, dohány- és egyéb élvezeti cikk, fegyver, ennek alkatrésze, továbbá lőszer előállítása céljából tervezett kísérletre engedély nem adható.
 - Nem forgalmazható ma már az EU-n belül olyan kozmetikai termék sem, amelyet állaton teszteltek.
- Amennyiben lehetséges, az állatkísérlet helyett élő állatok felhasználását nem igénylő, tudományosan elfogadott módszert vagy vizsgálati stratégiát kell alkalmazni.

Tehát mi számít állatkísérletnek?

- Élő állaton történő olyan vizsgálat, amely minimum a helyes állatorvosi gyakorlat szerint kivitelezett tűszúrás által okozott fájdalommal egyenértékű, vagy ahhoz hasonló kellemetlenséggel jár az állat számára
 - Ha nincs tűszúrás, de egyéb, a jólétre negatív hatással járó beavatkozás, tartásmód stb. éri az állatot, az is állatkísérletnek minősül! Például visszafogott felnevelés céljából történő táplálékmegvonás, valamilyen kellemetlen ingerhatás a tartáshelyen, stb.
 - Ha a fájdalmat folyamatosan csillapítják, akkor is állatkísérletnek számít.
 - Ha a beavatkozás az állatorvosi kezelés részét képezi, és nem kifejezetten egy kutatási cél érdekében történik, az természetesen nem állatkísérlet, ha azonban az állatorvosi kezelés **MELLETT** még történik valamilyen plusz beavatkozás oktatási, kutatási stb. célból, amely nem képezné a kezelés részét, akkor már állatkísérletnek minősül.
 - Ha az állatorvosi rutinkezelés során levett minta a diagnosztikai cél mellett kutatásra is felhasználásra kerül, akkor a tulajdonossal beleegyező nyilatkozatot kell aláíratni (ld. ÁTE Etikai Kódex utolsó két oldala)

Az állatkísérletek végzésének általános szabályai

- Állatkísérletet csak olyan személy végezhet, aki a külön rendeletben meghatározott végzettséggel, szakértelemmel és gyakorlattal, továbbá az adott tevékenységhez előírt további képesítéssel rendelkezik, és továbbképző oktatásban részesült.
- Kísérlet céljára csak kimondottan állatkísérleti célra tenyésztett (a kivételeket lásd később) vagy az állatvédelmi hatóság által engedélyezett állatot szabad felhasználni.
- Az állatkísérletet végző intézménynek jogszabályban előírt tartási, ellátási, és adminisztratív követelményeknek kell megfelelnie.
- A vizsgálatoknak jogszabály által előírt adatrögzítési-, és évenkénti statisztikai adatközlési követelményei vannak.
- Állatkísérletet végző intézményben MÁB-ot (Munkahelyi Állatjóléti Bizottság) kell felállítani, amelynek feladatait, hatáskörét jogszabály írja elő.

Milyen állat használható fel (kizárólag állatkísérleti engedély birtokában) kísérletre?

- **Élő gerincesek**, beleértve, az önállóan táplálkozó lárvaállapotúakat, valamint az emlős magzatokat rendes fejlődésük utolsó harmadában.
- **Élő lábasfejűek**

Gerinctelenekkel végzett vizsgálatok nem engedélykötelesek (kivéve az élő lábasfejűeket illetve a gerincesek lárva állapotú formáit)

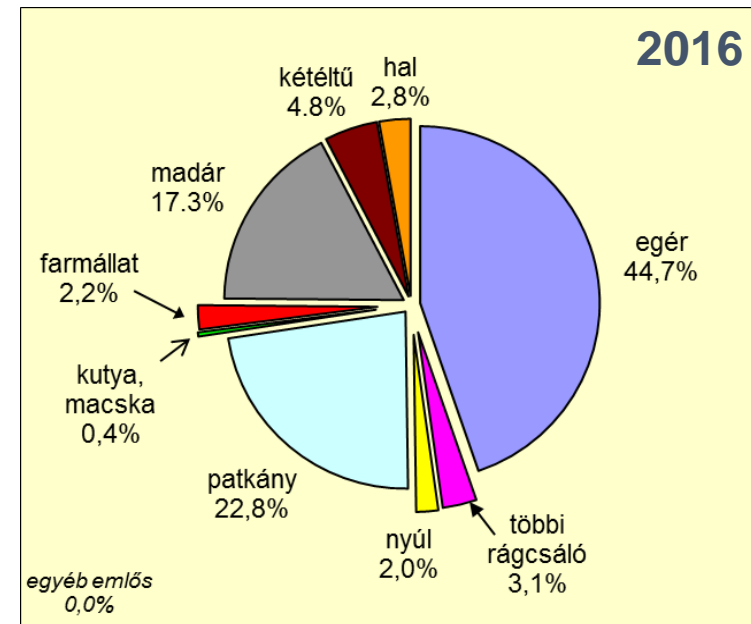
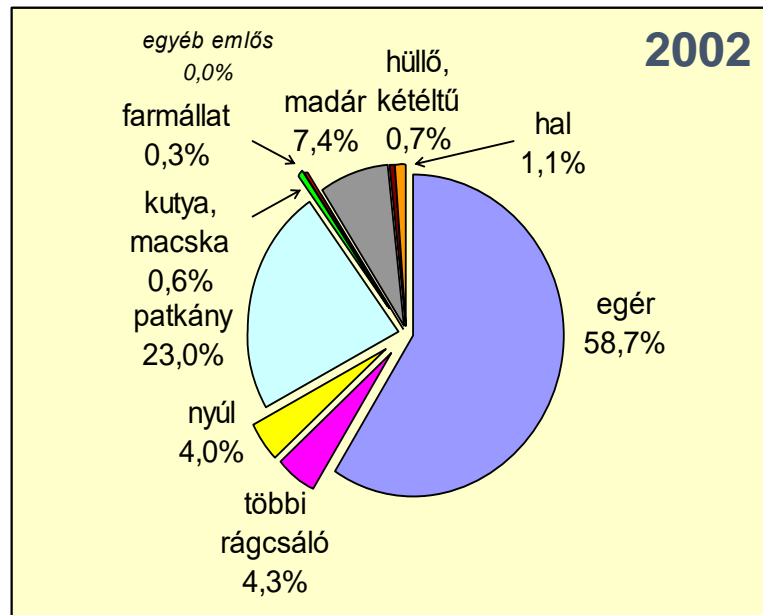
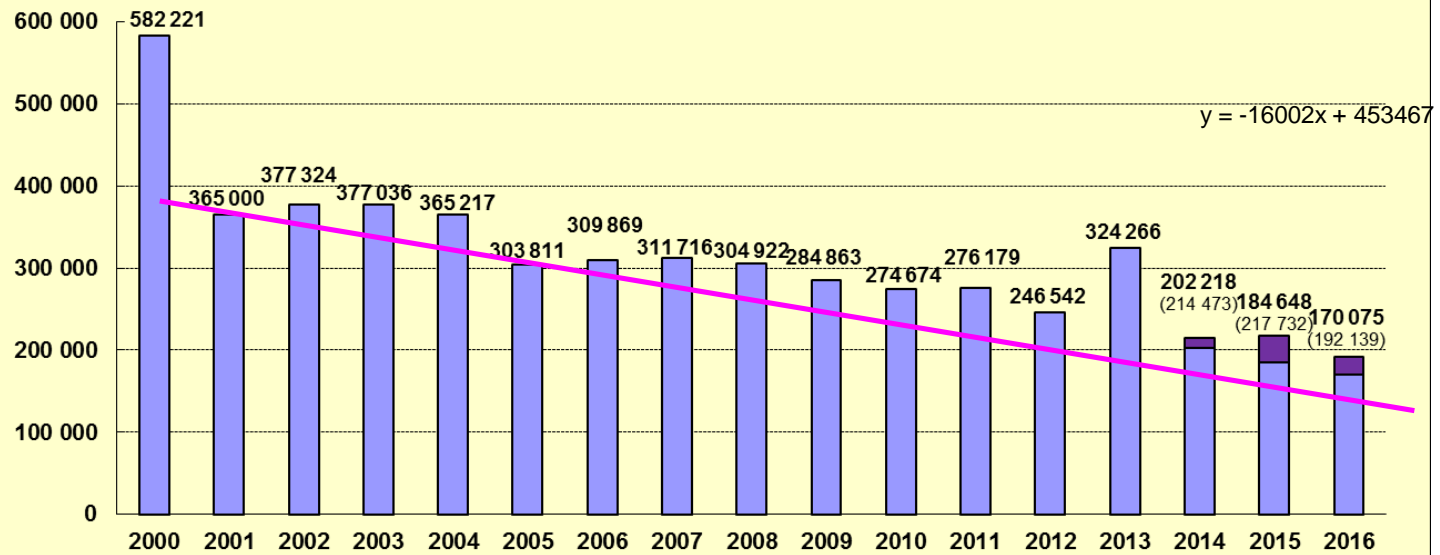
- **Az alábbi fajok kimondottan kísérleti célra tenyésztett egyedei használhatóak:**

Egér, patkány, tengerimalac, nyúl, aranyhörcsög, kínai törpehörcsög, mongol futóegér, kutya, macska, a nem emberszabású főemlős állatok összes faja, dél-afrikai karmosbéka, nyugati karmosbéka, gyepi béka, északi leopárdbéka, zebradánió

Milyen állat használható fel (kizárólag állatkísérleti engedély birtokában) kísérletre

- **Kedvtelésből tartott** állat, ha a tulajdonosa ismert, írásbeli beleegyezését adja, és a kísérlet súlyossági besorolása enyhe.
- **Kóbor állat nem**, kivéve, ha kifejezetten ilyen „életmódot” élő állat felhasználásával végezhető el a vizsgálat, és/vagy jelentős közegészségügyi veszély elhárítása a vizsgálat célja.
- **Természetvédelmi oltalom alatt álló** csak akkor, ha kifejezetten az adott faj megmentése érdekében történik a vizsgálat, más fajon nem elvégezhető, súlyos környezeti vagy közegészségügyi veszély áll fenn, és a természetvédelmi hatóság külön engedélyt ad rá.
- **Vadon élő** állat csak akkor, ha más fajon a vizsgálat nem végezhető el – a befogásnak tartásnak külön követelményei vannak.
- **Gazdasági haszonállat** csak akkor, ha folyamatos állategészségügyi ellenőrzés alatt álló helyről származik (kivéve a nyúl).

Kísérleti állatok száma Magyarországon

Kísérleti állatok száma az élelmezési célból leölt állatok számához viszonyítva (2015)

Ország	vágóállatok száma (millió)	kísérleti állatok száma (ezer)	%-os arány
Magyarország	237	170	0,07
UK	1073	1 955	0,18
USA	9230	~20 000	0,22

- Magyarországon évente mintegy 100 ezer kutya kóborol el, közülük 15 ezret vadászok lönek ki, több tízezret autó, vonat üt el.
- A kísérleti célra felhasznált kutyák száma évente kb. 400-600, az előbbi 0,4-0,6 %-a.

3R szabály

Replacement (helyettesítés)

- állatmentes alternatív módszerek keresése (pl. számítógépes modellezés),
- szövettenyészetek, kevésbé érzékeny (alacsonyabb rendű) állatok, oktatásnál videók, demó anyagok, modell bábuk használata stb.

Reduction (csökkentés)

- a lehető legkevesebb, de a kísérlet eredményességéhez még elegendő számú egyed használata,
- egy kísérletből a lehető legtöbb eredményt levonni.

Refinement (tökéletesítés)

- a lehető legkevesebb fájdalom, szenvedés, károsodás okozása, illetve kímélet a tartás és a beavatkozás során,
- ha van már értékelhető eredmény, de az állat szenved, vagy szenvedése nem mérsékelhető, akkor a vizsgálat be kell fejezni és az állat életét az állat életét kíméletes módon ki kell oltani.

A MÁB feladatai, hatásköre

- MÁB = Munkahelyi Állatjóléti Bizottság, tagjait az intézet vezetője (rektor) nevezi ki

Feladatai:

- az intézmény állatkísérleti szabályzatának elkészítése, annak végrehajtása és ellenőrzése,
- a projektengedélyek elsődleges elbírálása,
- az intézményben tartott állatok, valamint állatkísérleteinek állatjóléti felügyelete, kiemelten a helyettesítés, csökkentés és tökéletesítés követelményének való megfelelés ellenőrzése,
- a kísérlet, vagy az állattartás azonnali leállítása/felfüggesztése, és ezzel összefüggésben erről az illetékes hatóság tájékoztatása, amennyiben a feltételek (tartás, bánásmód, engedélyek hiánya stb.) nem megfelelők,
- az intézményben a kísérlet vezetésére és végzésére, az állatok gondozására jogosult személyek oktatásának, képzésének szervezése,
- tanácsadás állatjóléti kérdésekben,
- a MÁB csak az adott intézményben végzett kísérletekkel kapcsolatban illetékes, tehát az intézet állományába tartozó dolgozó más helyen végzett kísérleteire nincs hatásköre, többek között az engedélyeztetésre sem.

A személyzettel szemben támasztott követelmények

A megfelelő számú személyzet biztosítása alapkövetelmény és a kísérletvezető felelőssége.

Megfelelő, a jogszabályban előírt szakképesítés* megléte, továbbá a MÁB által szervezett évenkénti képzésen, oktatáson való részvétel, majd vizsga letétele a következő tevékenységek végzése esetén:

- állat gondozása,
- állaton végzett kísérlet,
- kísérlet és projekt megtervezése,
- állat leölése.

***Mentesség a szakképesítés alól: ha az adott személy 2013 évet megelőzően már minimum 5 éve kísérletben részt vett és ezt igazolni is tudja.**

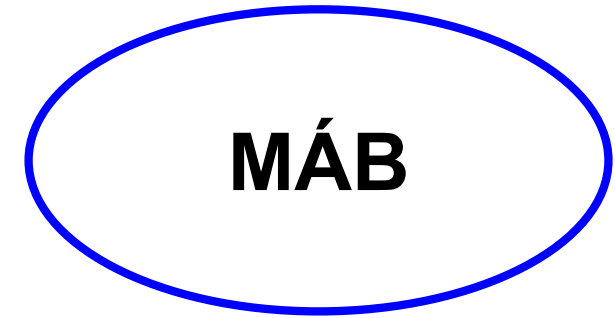
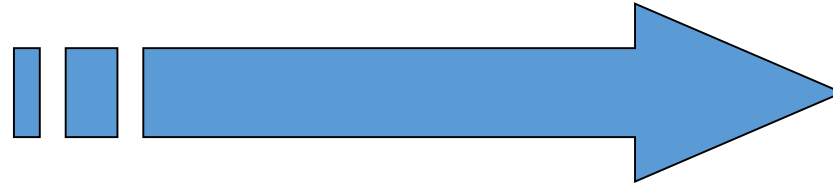
Állatkísérlet engedélyeztetése, szankciók

- Állatkísérlet tehát csak érvényes projektengedély birtokában végezhető, nyilvántartásba vett intézményben (ha egy intézményen belül több állatház is van, azoknak nem feltétlenül kell külön regisztrációs számmal is rendelkezniük, de rendelkezhetnek).
- Állatkísérletet csak az állatvédelmi hatóság engedélyezhet (a kísérlet típusától és a felhasznált állatfajtól függően fennállhat további hatósági engedélykötelezettség is).
- Állatkísérlet csak meghatározott feltételek megléte esetén engedélyezhető (tartási, ellátási körülmények, kiemelten a környezetgazdagításra).
- Az állatkísérleti engedély határozott időre szól, a lejártá után meg kell újítani, melynek nyomon követése, illetve megújítási kérelme a kísérletvezető feladata.
- Az engedélyeztetés menete: kutató (kísérletvezető) – projektengedélykérelem – MÁB (Munkahelyi Állatjóléti Bizottság) – ÁTET (Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanács) – Állatvédelmi Hatóság.

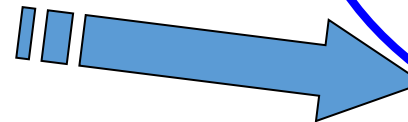
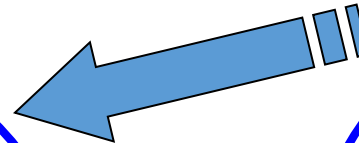
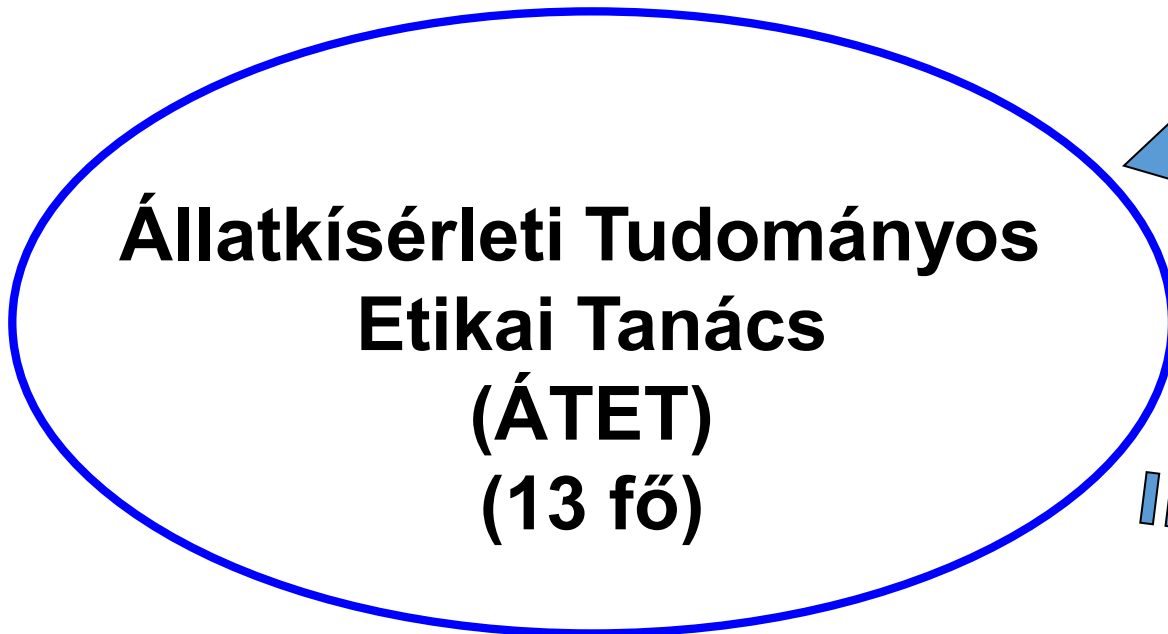
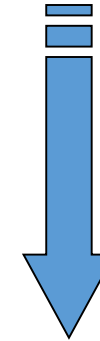
Szankciók:

- állatvédelmi bírság,
- az állatkísérlet felfüggesztése, és/vagy a kísérleti engedély visszavonása,
- a kísérletvezető, a kísérletet végző, de adott esetben az egész intézmény állatkísérlettől való eltiltása.

**Kísérletvezető
kutató stb.**

**Állatkísérlet végzésére
szóló ENGEDÉLY iránti
kérelem**

VIGYÁZZUNK ÁLLATAINKRA!

Állatorvostudományi Egyetem
Munkabiztonsági Bizottság 2017. Állatkísérleti Etikai Kódex és Szabályzat

ÁLLATORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM
BUDAPEST

Állatkísérleti
Etikai Kódex

2017.

Összeállította: dr. Fodor Kinga
Ellenőrizték: dr. Berényi András, dr. Dunay Miklós Pál, dr. Jermela Ákos és dr. Jakovics Viktor
Köszönet: Prof. Dr. Fekete Sándor György